

6. Заярін Г.О. Загальна та спеціальна фізична підготовка працівників міліції: підруч. для курсантів вищ. навч. закл. МВС України / Г.О. Заярін, С.О. Матюхін, О.М. Несін: за ред. Заяріна Г.О. – Донецьк: ДІВС, 2002. – 304 с.

7. Плиско В.И. Защитніе действия при нападении преступника, вооруженного ножом / В.И. Плиско. – К.: РИО МВД СССР, 1989. – 64 с.

8. Ануфрієв М.І. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників ОВС: навч. посіб. / М.І. Ануфрієв, С.Є. Бутов, О.Ф. Гіда, С.М. Решко: заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва та Є.М. Мойсєєва. – К.: Нац. акад внутр. справ України, 2003. – 338 с.

**Манік Юлія Анатоліївна**  
курсант факультету підготовки фахівців  
для органів досудового розслідування  
Дніпропетровського державного  
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: старший викладач  
кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії,  
к.ю.н. Павлова Н.В.*

## **ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ РОЗБІЙНИХ НАПАДІВ НА БАНКІВСЬКІ УСТАНОВИ ТА ІНКАСАТОРСЬКІ АВТОМОБІЛІ**

Проблемні питання, пов'язані з визначенням поняття та змісту криміналістичної характеристики були і залишаються дискусійними. Поняття «характеристика» в тлумачних словниках трактується як опис, визначення істотних, характерних, особливостей, ознак кого, чого-небудь [1].

Слід зауважити, що ряд вчених поділяють точку зору українських вчених О.Н. Колесніченка та В.Е. Коновалової, котрі запропонували визначення криміналістичної характеристики як системи інформації про ознаки злочинів даного виду, що мають криміналістичне значення, відзначають закономірні зв'язки між ними і слугують побудові та перевірці слідчих версій для вирішення конкретних завдань розслідування [2, с. 16].

Таку інформацію можна отримати внаслідок вивчення особливостей способу вчинення злочину, слідів, предмету злочинного посягання, особи потерпілого та особи злочинця.

Отримання інформації про наведені елементи криміналістичної характеристики дозволить виявити та з'ясувати зв'язки між різними обставинами вчинення розбійних нападів на банківські установи та інкасаторські автомобілі і, за відсутності достатньої первинної інформації, побудувати обґрунтовані версії.

Розглянемо основні елементи криміналістичної характеристики такого

виду злочину.

*1. Спосіб підготовки та вчинення злочину.* Вчиненню розбійних нападів на банківські установи та інкасаторські автомобілі передують ретельна підготовка та має свою специфіку, чим відрізняється від інших видів розбійних нападів, яка містить: розробку плану нападу, попереднє визначення об'єкта злочинного посягання, вивчення місця вчинення злочину, режиму роботи банківської установи, працівників банку, охоронців, визначення приблизної суми грошей, підбір учасників і розподіл ролей, проведення тренування і детальне відпрацювання своїх дій, підбір необхідної зброї, яка буде необхідна для здійснення злочинного наміру, визначення часу нападу, підбір транспортних засобів, найбільш безпечні шляхи підходу та відходу, тактики поведінки у разі затримання тощо.

На вибір способу вчинення злочину і його підготовку суттєвий вплив мають обставини, що характеризують предмет посягання, зокрема, стан охорони грошових коштів; час, місце та режим роботи банківських установ; кількість осіб, що обслуговують операції з грошовими коштами; спроможність цих осіб чинити опір злочинцям [3, с. 8].

Часто напади вчиняються за «наведенням» осіб (дійсних та колишніх працівників банку), яким відома певна інформація наприклад: щодо проведення грошової операції; сума каси, та інші данні, що можуть використати злочинці.

Нападники намагаються якомога ретельніше спланувати напад і захопити грошові кошти. Вже на етапі підготовки плануються дії щодо зникнення з місця події.

*Спосіб вчинення злочину* – дозволяє зорієнтуватись оперативним працівникам та слідчому в події злочину, та визначити оптимальні методи розслідування злочину. Саме через спосіб передусім відображаються дії злочинця у навколишньому середовищі. До того ж, спосіб вчинення злочину породжує лише йому подібні зміни в навколишній обстановці [3, с. 22].

Безпосередньо інформація про спосіб вчинення злочину використовується для встановлення кола осіб, причетних до злочину, виявлення конкретного суб'єкта правопорушення і визначення шляхів та засобів розшуку злочинців [4, с.125]. Злочинці в процесі злочинної діяльності набувають певних навичок, умінь, звичок та схильностей, тобто «почерку злочинця». Причиною виникнення «почерку злочинця», на наш погляд, є те, що злочинець, залишившись не викритим у скоєнні злочину, набуває впевненості у невразливості обраного ним способу вчинення злочину.

Отже, спосіб вчинення розбійних нападів на банківські установи та інкасаторські автомобілі як процес взаємодії і слідоутворення, показує, де і які повинні лишатися сліди, на що слід звертати увагу при огляді місця події, вогнепальних поранень, колото-різаних ран, де шукати сліди боротьби на тілі потерпілого і злочинця.

*Предмет злочинну.* Відповідно до інформації з місць розбійних нападів

на банківські установи та інкасаторські автомобілі, злочинці, вчиняючи злочини, захоплюють грошові кошти, які зберігалися у касі чи банківських сховищах. Ці кошти можуть бути як у національних грошових знаках, так і у іноземній грошовій валюті. Суми захоплених під час нападу грошей залежать як від сум, які зберігалися на касі чи в місці зберігання, так і від обставин нападу, оскільки не завжди у злочинців є можливість забрати всі гроші. *Слідова картина* розбійних нападів на банківські установи та інкасаторські автомобілі у різних випадках буде різною, що залежить зокрема від того, наскільки напад відбувся згідно з планом злочинців. У цілому ж на місці злочину залишаються сліди злочинців, потерпілих, транспортних засобів, стріляні гільзи, кулі, кров, можливо скло, сліди на тілі та одязі потерпілих, злочинців, загиблих, предмети, речі, в окремих випадках зброя, викрадені гроші, транспортні засоби тощо.

Слід враховувати й те, що ці злочини вчиняються у закритому приміщенні, але шляхи підходу та відходу треба теж досліджувати, тому територія розташування слідів може бути значною і на місці вчинення нападу, і в інших місцях, якщо, наприклад, відбулося переслідування з використанням транспортних засобів. Тому необхідно враховувати, що сліди можуть знаходитися на шляху злочинців до місця нападу; на місці нападу; на ділянці місцевості, де відбувалося переслідування, подальший напад і захоплення грошей; на шляху втечі злочинців, зупинення транспортного засобу тощо [4, с.164-170].

*Відомості про особу злочинця.* Цей елемент криміналістичної характеристики розбійних нападів на банківські установи та інкасаторські автомобілі також належить до основних. Інформація про осіб, які вчинили розбійні напади на банківські установи та інкасаторські автомобілі, має важливе значення для встановлення механізму вчинення даних злочинів, їх запобігання і припинення.

З точки зору криміналістики становлять інтерес ті типові особливості особи злочинця, знання яких сприяє встановленню суб'єкта, винного у вчиненні певного злочину. Вони дають можливість розкрити властивості особи уявного злочинця, що безпосередньо виразилися у конкретній події злочину [3, с.13].

Тому, при встановленні відомостей про учасників розбійного нападу на банківські установи та інкасаторські автомобілі, слід з'ясувати широке коло даних, що стосуються цих осіб. Зокрема це дані про поведінку, досвід, діяльність, злочинний досвід, наявність судимостей, ставлення до оточуючих, вчиненого, взаємовідносини у злочинній групі тощо.

*Щодо потерпілих* від розбійного нападу на банківські установи та інкасаторські автомобілі, то, відповідно, ними є особи, які входять до складу працівників банку, що здійснюють свої обов'язки з грошових операцій. Це ті особи, які безпосередньо, у зв'язку з виконанням ними дій що до інкасації грошових коштів, потерпають від розбійного нападу [5, с.162]. Під час такого нападу

ці особи можуть зазнати різного ступеня тяжкості тілесних ушкоджень або навіть загинути, оскільки, як зазначалося, злочинці вчиняють напади з використанням вогнепальної зброї.

Окрім перерахованих осіб, серед потерпілих можуть опинитися особи, які випадково були на місці події при вчиненні нападу або ж у місці, де відбулася перестрілка між нарядом інкасації та нападниками. Також потерпілими можуть бути особи-власники транспортних засобів, оскільки трапляються випадки, коли злочинці під час вчинення злочину захоплюють автотранспорт, при цьому завдаючи його власникам певних ушкоджень. Окрім цього, потерпілими можуть бути й власники транспортних засобів, які у них викрали у зв'язку з підготовкою та вчиненням розбійного нападу [4, с.169].

Отже, підсумовуючи, можна сказати висновок, що з'ясування відомостей, які входять до структури криміналістичної характеристики розбійних нападів на банківські установи та інкасаторські автомобілі надає змогу виявити особливості цих злочинів, інформацію, що має значення для їх розкриття, та на підставі цього найбільш ефективно провести розслідування.

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Г. Бусел. – К.; Ірпінь : Перун, 2002. – 1778 с.
2. Колесниченко А.Н. Криминалистическая характеристика преступлений: учебное пособие / А.Н. Колесниченко В.Е. Коновалова. - . Х.: Юрид. институт, 1985. – 92 с.
3. Яблоков М.П. / Криминалистика: Учебник для вузов. – М., 2001. – 718 с.
4. Костира А.М. Криміналістична характеристика розбійних нападів на інкасаторів / А.М.Костира //Право і суспільство. – 2010. – № 6. – С.164-170.
5. Антонян Ю.М. Личность корыстного преступника / Ю.М. Антонян, В.П. Голубев, Ю.Н. Кудряков. – Томск : Изд-во Томского ун-та, 1989. – 160 с.